

II. tečaj
1849.

V četertik 28. rožnika.

26. list
I. polovice.

Tolažba.

Zlobna smert! si mater mi vmorila,
Nisim reva jih poznala še;
Zdaj očeta vzela, oj nemila!
Kdo sirotico bo hranil me?

Pa za drobne kdor pod nebam ptice,
Za cvetlice pólja kdor skerbi;
Njega milo bo tud meni lice,
O n mi oče bo sirotici.

J. N.

Lahkoverneži.

(Konec.)

Tako je bil imenovani berač, ki mu zdaj zavolj nesrečne zgodbe z volkovim goltancam sploh Volkov goltanc pravijo, ene premotil, de so šli zaklad kôpat. Pravil jim je, de vidi vsaki večer lučico v Sotračniku goreti, in reče, de naj le pridejo sami gledat, in se prepričat, ako ne verjamejo. Berž so mu verjeli, in pripravljani bili, z njim prec še ta večer iti. Ali on jim pravi: O ne, vi se morate na to delo še le pripravljati, in ako hočete, de bomo zaklad zares vzdignili, in de nam hudoba ne bo burk vganjala, morate to storiti: Od južine do časa, kadar gremo zaklad vzdigovat, teš biti, v lepih kožuhih ali plajših iti. V kožuhu ali plajšu mora biti ruta in v vsakim vbglu

rute nar manj ena šmarna petica, in saboj vzemite krampe. Veseli mu vse to storiti obljubijo; zakaj zaklad je bil prav velik, kakor jim je bilo povedano.

Ob enajstih po noči grejo štiri možje v plajših zaviti proti kraju, kjer je bil po beračonovih besedah zaklad zakopan. Ko pridejo na mesto, jih beračon popraša: Ali ste zavezali v rute šmarne petice. Smo, odgovoré. Jez sim še dve v vsak vogel zavezal, de bo gotovši, reče eden. Ali so pa prav šmarne vpraša dalje. Se ve de, mu pravijo. Plajši so vam zlo na poti, zdaj, ko bote kopali, denite jih v kak germiček na stran; toliko časa jih ni treba, dokler do skrinje ne pridemo; potlej jih bote pa že smeli obleči. Res plajše vse nastran nesó. Zdaj pa le začnite kopati jim reče; to de nič ne govoriti in Bog ne daj, okoli sebe gledati. Jez pa bom tukaj okoli vas hodil, in svoje reči opravljal. — Urno in pridno so jeli kopati, on pa moliti, risati in križe delati. Zmiraj jih je opominjal tiho biti in ne okoli sebe gledati, in se je tudi zmiraj bolj od njih odmikoval.

Možje pa tako pridno kopljejo, de jim pot na čeli stoji. Le predolgo časa se jim zdi, de že kopljejo; ali kaj, ker okoli sebe ni nobeden smel pogledati. Že daniti se začne, ko še kopljejo. Zdaj ima vender eden toliko pogumnosti, de po plajših pogleda. Ker jih pa ne vidi, tako zavpije, de še drugi prileté, gledat, kaj de je. Išejo in išejo. Zastonj. Zdaj jim še le v glavo gre, zakaj de so mogli plajše saboj prnesti, in kako de jih je beračon za nos vodil. Obljubili so si, pred nobenim ne besedice ne čerhniti in nič več zakladov kopati. Ali kar se ne stori, se ne zvé. Tako se bi tudi to ne bilo zvedilo, ko bi se ne bilo zgodilo. Vse jih zasmehuje. Po beraču pa ni od tistihmal ne duha ne sluha. —

Nace Dolinar.

Človeška ribica.

(S podobo.)

Človeška, tudi bela ribica *), ta čudna živalica,

*) *Proteus anguinus*, Olm.

ki je dosihmal še nikjer niso našli kot na Krajskim **), ima štiri nožice, na obeh straneh po troje vejičastih ušesic (glej **a** in **a** na podobi), majhne zobčke, plošat repek. Pervi dve piki na podobi pomenite nosnici, ki se pod mesam zgubite. Drugi dve piki ste očesici. Najde se čez čevelj dolga, po perstu debela. Kóžica je blede-rudečkašta kot človeška, tode polzka in tako tanjka, da se včasi čevica skozi njo vidijo. Ušesica so veliko rudečeji od kóžice. Na sprednjih nožicah ima po 3, na zadnjih le po 2 perstka. Glava je račjimu kljunu podobna. Ime „človeška ali bela ribica“ je mende dobila po barvi in sprednjih nožicah, ki ste človeškima rokama zelo podobni. Jeziček je širok in precej mesnat. Jetra napolnijo skoraj ves trebušek. Tudi želč (žolč) je velik. Serce ima med sprednjima nožicama.

Perva je bila najdena v vodi Postojnske podzemeljske jame na Krajskim v létu 1768 in tudi popisana. Potem so jo bili pozabili do leta 1801. To léto jo popiše s podobo natanjko učeni naravo- ali natoroznanec Šrajbers. Od tistihmal ni popotoval noben natoroznanec skozi Krajsko, da bi ne bil Postojnske jame obiskal. Kmetje so jih po sto vjeli in učenim prodajali. Tudi v vodi „Vir“ pri Zatičini in še v več drugih krajih naše domovine jo narajmaš. Nekatere so sivkaste.

Človeška ribica ni plašna. Lahko jo z roko vjamēš. V pokriti posodi leži večjidel na dnu. Če posodo odkriješ, začne po vodi švigati in senčniga kraja iskati. Luči ne terpi. Pravijo, da jedó ribice in druge povodne živalice. Živé pa tudi brez jedí. Neki gospod v Ljubljani ima dve živi človeški ribici v posodi že skoraj 3 léta. Nič drugiga jim ne daje, kot večkrat jim vodo spremeni. Obe smo z lastnimi očmi vidili. Vjete obledijo in niso več tako rudeče kot poprej. Ušesà ostanejo vedno bolj rudeče od života. V pregorki vodi in na suhim poginejo.

Posebno znamenitne so človeške ribice 1) zato, ker ne sopejo, kot druge ribe, samo z ušesi, ampak tudi

*) Ravno zvemo, da je bila ne dolgo tudi v Dalmaciji najdena.

s pluči, kot človek; 2) zato, ker se še dan današnji ne vé, kako se plodijo. Nihče še ni vidil, ali žive mlade, ali jajca ležejo. Veliko so si učeni že prizadjali, to reč spaziti. Zastonj. Vjete se ne množé. Toraj so začeli že nekteri za terdno misliti, da so te živalice morde spremenljive, ki se iz jajčič kake drugačne živalice izvalé, kot gosence, ki se iz metuljevih jajčič zležejo, in nazadnje se spet v metulje spremené. Metulji vnovič jajčica zležejo in poginejo. Iz teh jajčič, ki so večjidel v mešičevji na drevji zavite, solučna gorkota v spomladi spet gosence izvali i. t. d. Ko bi mogli brejo babico človeške ribice dobiti; potem bi se ta reč dognala. — Ljubljanska znamenitnica plača tistimu, ki tako babico dobi, 20 goldinarjev.

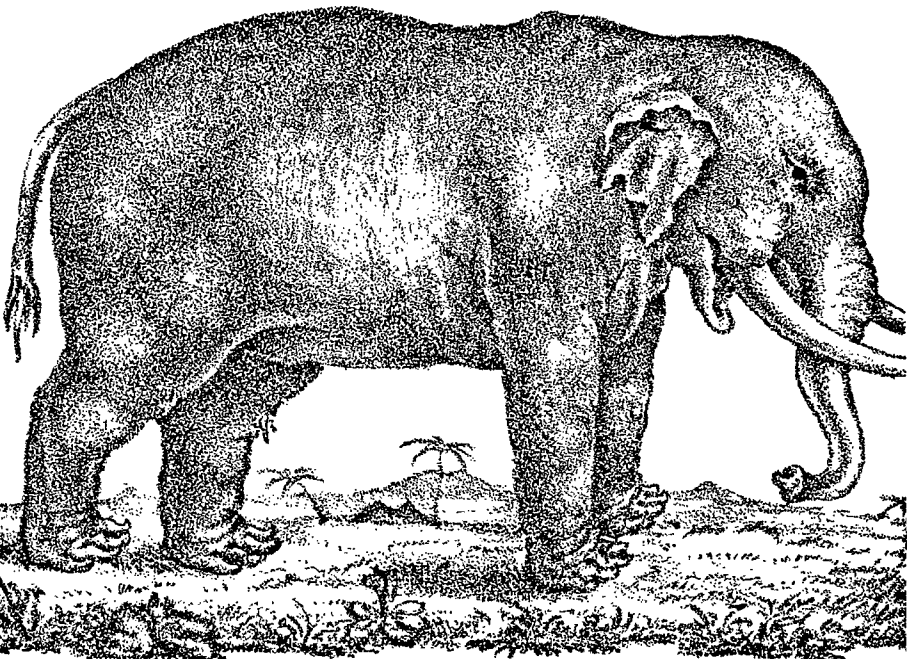
S l o n.

(S podobo.)

Slon je nar večji žival na suhim. Spredej med dvema velikima zobama mu visí na debeli glavi dolg, okrogel, premakljiv, votel, zgorej po 3, 4, spodej po pol čevlja debel rilc, v katerim sta nos in zgornja čuba zarašena. Zamore ga do treh vatlov iztegniti. — Na spodnjim koncu rilca, ki se s podobo persta ali kaveljna končá, ima v votlini dve nosnici. — S tem rilcam slon diše, zamore z njim vse prijeti, jedi v gobec nositi, vode in drugih tekočih reči vanj navleči, ki jih ali sebi v gobec spusti, ali pa deleč od sebe škropí. En majhlej slonoviga rilca vbije človeka, tudi vola, ko bi trenil. Ušesa so dolge, oči majhne.

Noge so stebram enake. Na sprednjih ima po pet z debelo kožo prevlečenih parkljev, na zadnjih samó po 3, ali 4. — Režnih zob nima. Namesto teh mu raseta dva navzgor zakrivljena zoba (suvavca), znana pod imenam slonova kost, iz ktere se drage reči delajo. Včasi sta po 6, 7 čevljev dolga. Sicer ima v zgornji in spodnji čeljusti na obeh stranéh po 1 kočnik. —

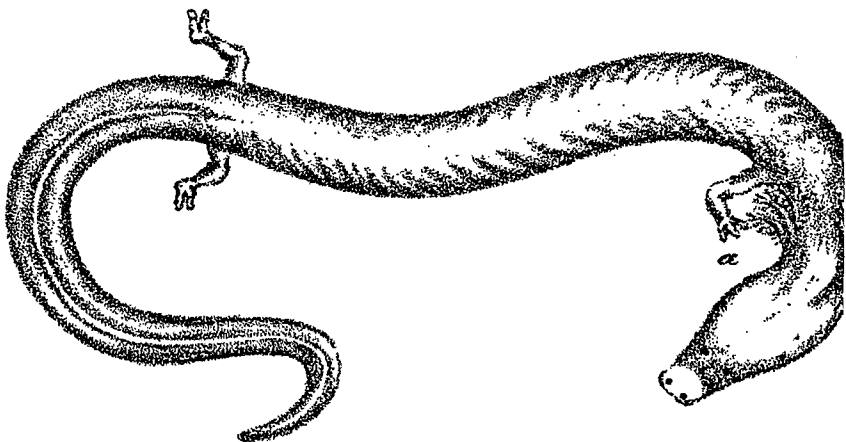
Slonovka dóbi vsako leto eniga mladiča. Slonova dolgost od čela do repa, ki ima na koncu čopek,

Kamnotic Egerčin.

Narisul Jurma

SLON

ČLOVEŠKA RIBICA